

Wieniawski Henryk (1835-1880)

Kompozytor i jeden z najświetniejszych wirtuozów [skrzypiec](#) XIX wieku. Jego dzieła do dziś pozostają integralną częścią repertuaru koncertowego skrzypków

Mały Henryk był tzw. cudownym dzieckiem. Już w wieku pięciu lat pobierał lekcje gry na skrzypcach, a gdy miał osiem lat, wstąpił do paryskiego Konserwatorium, które ukończył trzy lata później (w 1847 r.) z pierwszą lokatą — złotym medalem w zakresie gry skrzypcowej. Potem pozostał w Paryżu, by uczyć się zaawansowanych technik u Josepha Massarta, a także studiować kompozycję. Poznał wtedy Adama Mickiewicza i [Fryderyka Chopina](#). Wtedy też napisał swe pierwsze kompozycje.

W wieku 13 lat był już koncertującym skrzypkiem i wraz ze swym bratem Józefem, który był pianistą, rozpoczął tournée po Europie (Rosja i Niemcy). Podróże te przyniosły mu międzynarodową sławę, stały się impulsem do aktywności kompozytorskiej (na przełomie 1850/51 r. zostało wydane pierwsze dzieło Wieniawskiego — *Grand caprice fantastique* op. 1) i umożliwiły poznanie wielu słynnych muzyków tamtych czasów. Byli wśród nich Henri Vieuxtemps, [Stanisław Moniuszko](#), któremu dedykował swoje *Allegro de Sonate* op. 2, inny wybitny polski wirtuoz skrzypiec — [Karol Lipiński](#) oraz [Robert Schumann](#) i Anton Rubinstein. Ten ostatni był pod tak wielkim wrażeniem osobowości artystycznej Henryka, że pomógł mu uzyskać trzyletni kontrakt na dworze w Sankt Petersburgu i w tamtejszym teatrze dworskim.

Wieniawski został zatrudniony jako solista w 1860 roku i był tak dobrze przyjmowany, że umowę przedłużano mu aż trzykrotnie i pozostał w Petersburgu aż do 1872 roku. Pracował tam także jako nauczyciel w założonym przez Rubinsteina Rosyjskim Towarzystwie Muzycznym i działał jako muzyk-kameralista, zakładając [kwartet](#) smyczkowy. Jego pozycja w środowisku muzycznym była bardzo wysoka, wpłynął także znacząco na rozwój rosyjskiej szkoły wiolinistycznej.

Swoje obowiązki umiejętnie godził Wieniawski z rozlicznymi podróżami koncertowym, które odbywał głównie wiosną i latem. Podróżował po Rosji, Niemczech, Anglii, Francji, Belgii i krajach skandynawskich. Po zakończeniu kontraktu w Petersburgu wybrał się ponadto, wraz z Antonem Rubinsteinem (w latach 1872-74), na wielkie tournée po Ameryce Północnej. Po powrocie do Europy otrzymał stanowisko profesora gry skrzypcowej w Konserwatorium w Brukseli (lata 1874–76) i nadal jeździł z koncertami po całej Europie. Jednakże już podczas amerykańskiej podróży koncertowej intensywny wysiłek (miał bardzo napięty program występów) mocno nadszarpnął zdrowiem kompozytora i jego stan zaczął się systematycznie pogarszać. W końcu, w 1880 r. podczas pobytu w Moskwie dopadł go śmiertelny atak serca.

Twórczość kompozytorska Wieniawskiego była naturalnym uzupełnieniem jego działalności jako koncertującego wirtuoza. Tym samym wpisuje się ona w nurt inspirowany sztuką [Niccolò Paganiniego](#), ale jednocześnie posiada bardzo wyraźne rysy indywidualne. Połączył w niej Wieniawski swe wykonawcze doświadczenia ze świetną znajomością literatury skrzypcowej i doskonałym wyczuciem własnego instrumentu. Podobnie jak Paganini, komponował przede wszystkim dla siebie, ale na koncertach łączył swoje dzieła z utworami innych (głównie Paganiniego, Ernsta, [Beethovena](#) i Vieuxtempa).

Henryk Wieniawski, Kujawiak a-moll

Wieniawski uprawiał wszystkie gatunki typowe dla nurtu wirtuozowskiego: [koncerty](#) (*I Koncert fis-moll*, 1852 r.; *II Koncert d-moll*, 1862 r.), [wariacje](#) (np. *Le Carnaval russe*, 1853 r.; *Wariacje A-dur* na temat własny, 1854 r.), [fantazje](#) (*Fantaisie brillante sur Faust opera de Charles Gounod*, 1865 r.), [etiudy](#) (np. *L'ecole moderne. Etudes-caprices* na skrzypce solo, 1854 r.). Chętnie sięgał też po liryczne miniatury i nawiązywał do polskiej tradycji narodowej w swych [polonezach](#), mazurkach i kujawiakach (np. dedykowany Lipińskiemu *Premiere polonaise de concert D-dur*, 1852 r.; *2de Grande Polonaise de concert A-dur*, 1860 r.; *Dwa mazurki salonowe*, 1853 r.). Największa intensywność jego twórczości przypada na lata 50., kiedy to skomponował ponad połowę swoich dzieł. Dbał też, by ukazywały się one drukiem i były dobrze promowane. W ostatnim okresie komponował już tylko sporadycznie. Po śmierci Wieniawskiego jego muzyka zaczęła funkcjonować na szerszą skalę i dziś zajmuje ważne miejsce w repertuarze wszystkich wirtuozów skrzypiec, jest także wykorzystywana do celów dydaktycznych.

dr hab. Iwona Lindstedt

Ciekawostki

Dla swej przyszłej żony, Izabeli Hampton, skomponował Wieniawski w 1859 r. słynną *Legendę*. Po wysłuchaniu tego utworu, początkowo niechętny uprawiającemu niestabilny zawód muzyka Henrykowi, ojciec Izabeli udzielił swej zgody na ślub młodych. Uznał, że jest on niekłamany wyrazem miłości...

W 1935 r. — w setną rocznicę urodzin Wieniawskiego — jego bratanek Adam, sam też kompozytor, zainicjował w Warszawie międzynarodowe spotkania młodych skrzypków. Po 17 latach (w 1952 r.) odrodziły się one w Poznaniu jako Międzynarodowe Konkursy Skrzypcowe jego imienia. Wśród laureatów tego prestiżowego konkursu są m. in. Igor Ojstrach, Charles Treger, Wadim Brodski, Bartłomiej Nizioł i Piotr Pławner oraz Agata Szymczewska.

Do posłuchania:

- *I Koncert skrzypcowy fis-moll*, op. 14: [Allegro moderato](#), [Preghiera](#), [Rondo Allegro](#)
- *II Koncert skrzypcowy d-moll* op. 22: [Allegro moderato](#), [Romance andante](#), [Finale allegro](#)
- [II Koncert skrzypcowy d-moll nr 2 op. 22](#) (w całości)
- [Polonez koncertowy D-dur op. 4 nr 1](#)

W Kanonie Muzykoteki Szkolnej:

- [Kujawiak a-moll](#)

Film o Henryku Wieniawskim:

- [Henryk Wieniawski. Ostatni wirtuoz romantyzmu](#)